

Om Danekræ-ordningen

- svar til S. B. Andersen og finderne

Af museumsbestyrer Niels Hald og afdelingsleder Svend Erik Bendix-Almgreen, begge Geologisk Museum, København

Indlægget "Danekræ-ordningen og finderne" på foregående side ved Søren Bo Andersen (Geologisk Inst., Aarhus Universitet) er en velkommen lejlighed til at informere om aspekter vedrørende ordningen, dens administration og betydning for Danmarks naturhistoriske museer og forskning. Måske kan visse misforståelser og tilløb til mytedannelser også ryddes af vejen.

Danekræ-ordningens baggrund

Under indtryk af de flere årtiers stadigt stigende aktivitet fra samlere med interesse for geologiske objekter, især fossiler og mineraler, blev det klart for de danske naturhistoriske museer, at disse påskønnelsesværdige aktiviteter også frembragte fund af helt exceptionel karakter for kendskabet til vort lands geologiske historie og fortidige liv. Der kom oplysninger om sådanne fund, der forsvandt ud af landet, men som burde have været bevaret på Danmarks museer under sikre forhold.

Med revisionen af museumsloven i 1989 erkendtes det, at visse fossiler og mineraler er af så enestående betydning, at de bør tilhøre samfundet – os alle – hvilket førte til Danekræ-ordningen inden for museumslovens rammer. Derved er Danekræ blevet sikret på linie med Danefæ – de mest betydningsfulde menneskeskabte, herreløse genstande.

Ordningen og samlerne

I forbindelse med diskussioner der førtes før forslaget om en Danekræ-ordning fore-

lagdes højere myndighed, overvejedes naturligt nok også spørgsmålet om seriøse private samleres evt. indstilling til en sådan ordning. Der var klar forståelse for, at aktive samlere har et ganske særligt forhold til deres fund. Samtidigt mentes det imidlertid, at seriøse samlere i ligeså høj grad ville have forståelse for betydningen af, at exceptionelle fund naturligt nok bør være samfundseje ved at indgå i vore museers samlinger.

Gennem de år ordningen har været i kraft, er det blevet klart, at den nævnte mening også deles af mange seriøse samlere. De har glædet sig over at have gjort fund af Danekræ karat. De har ikke kun indleveret fundene, fordi ordningen var trådt i kraft, men i høj grad også i bevidstheden om, at deres unikke fund bliver bevaret under sikre forhold på museerne og her vil stå til rådighed også for kommende generationers forskning og formidling.

Når Søren Bo Andersen omtaler, at Danekræ-ordningen har et "dårligt ry" hos nogle samlere, som føler, at den "lugter af konfiskation og udnyttelse af private samlere", så kunne man jo ønske, at han som *de facto* officiel repræsentant for "det etablerede geologi-samfund" gjorde sit til at styrke tilliden til ordningen ved passende oplysning over for tvivlerne blandt samlerne.

Om information

Proceduren mht. til godkendelse af Danekræ er af mange grunde kompliceret. Det er der informeret om i en folder, som er udgivet af Danske Naturhistoriske Museer og distribueres af Midtsønderjyllands Museum, Gram Slot; men det er nok vigtigt at

uddybe med følgende:

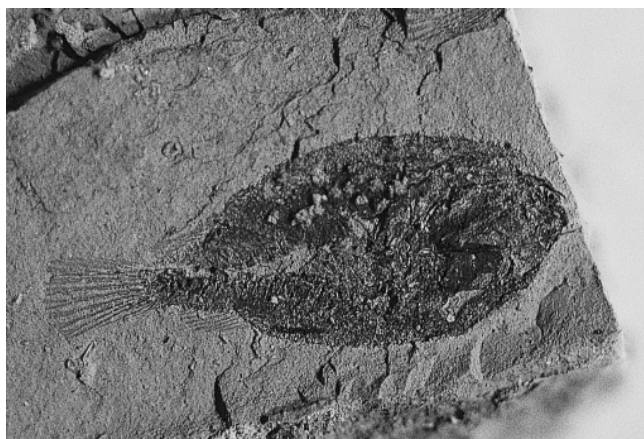
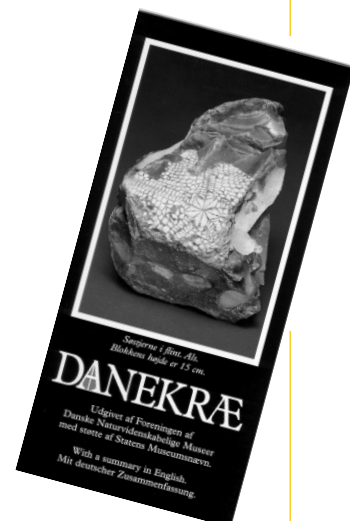
Ved modtagelsen på et naturhistorisk museum af et fund, som kan formodes at have Danekræ-kvalitet, vil man anmode om lov til at beholde det for nærmere bedømmelse. Samtidigt skal finderens gerne modtage behørig kvittering og få videre information om lovgivningen på området.

Efter nærmere undersøgelse, der oftest involverer Geologisk Museum eller Zoolo-gisk Museum, overlades fundet til Den naturhistoriske Referencegruppe under Statens Museumsnavn. Referencegruppen, der tæller medlemmer både fra de statslige museer i København og fra de statsstøttede museer uden for hovedstaden, udpeger en valuar, der skal udarbejde en begrundet indstilling. Dette er en tidskrævende del af proceduren, fordi fundet skal undersøges nøje og bedømmes i relation til andet kendt materiale (dansk såvel som udenlandsk). Det er et arbejde, der skal indpasses i valuarens øvrige pligter med museale opgaver, forskning, undervisning osv. Ofte skal en valuar udarbejde mange indstillinger.

Når et passende antal indstillinger foreligger, mødes Referencegruppen (typisk 4 gange om året) for at bedømme udtalelserne i forbindelse med stykkerne, og derpå foretage sine indstillinger til Statens Museumsnavn, hvor økonomistyring og kompetencen for de endelige beslutninger ligger. Den komplicerede sagsbeslutning skyldes, at et bredt udvalg af landets naturhistoriske museer skal være med til at bestemme udvælgelsen af Danekræ. Den forklarer også, at man ikke kan forvente en hurtig sagsbehandling.

Derfor: Ved modtagelsen af et nyt fund indleveret ved et af de naturhistoriske museer udsender Referencegruppen en meddelelse til finderens. Her fortælles dels at fundet er modtaget, dels hvornår en afgørelse formodes at foreligge.

Den af Søren Bo Andersen fremhævede "manglende information om forløb" er således ikke i overensstemmelse med de faktiske forhold. Hans "forslag" på dette felt er forlængst en fast bestanddel af administrationen over for finderne.

Pindsvinefisk i "skifer" fundet på Fur. Er endnu ikke erklæret for danekræ. (Foto: Georg Stenstrop)

Til anden kritik fremført af Søren Bo Andersen skal det pointeres: Når afgørelsen om et funds status som Danekræ er truffet, skriver Statens Museumsnævn til finderens, som foruden godtgørelse senere modtager dels en beskrivelse af fundet og dels et eller flere fotografier. Fremsendelsen af fotografier blev indført i 1993 bl. a. for at imødekomme et ønske fra DAGU, Dansk Amatørgeologisk Union, der organiserer mange af landets samlere. Også på dette punkt er der således en allerede gældende praksis; men måske er der ikke tilstrækkelig udveksling af information inden for samlernes egne rækker.

Det må tilføjes, at der i enkelte tilfælde er fremstillet afstøbninger til finderens; men det burde være indlysende, at noget sådant af både praktiske og ressourcemæssige grunde ikke kan blive standard tilbud. Tænk blot på den uhyre følsomme organiske hinde på en fossil sommerfuglevinge eller lignende sarte objekter!

Udstilling af Danekræ

Som Søren Bo Andersen skriver, vil Fur Museum i løbet af året udstille nogle af de snart 200 Danekræ. Det må håbes, at andre museer også kommer til. Betingelsen er, at udstillingerne er rimeligt sikrede. Stykkerne uddeponeres med tekst, en 4-liniers "standard-tekst" eller længere tekst baseret

på valuar-udtalelserne og evt. suppleret med fotografier.

På Geologisk Museum har man i øvrigt mulighed for at se et udvalg af de seneste Danekræ præsenteret i en lille udstilling, og i den nye udstilling om Danmarks geologi, der efter planen åbner på museet til næste år, vil der være mange Danekræ.

Populærvidenskabelige publikationer

Dette er endnu et af de aspekter, Søren Bo Andersen berører, hvorfor det er relevant at gøre opmærksom på de artikler om især Danekræ-fisk, som er skrevet af Niels Bonde (Geologisk Institut, København) til det populærvidenskabelige tidsskrift *Varv*, samt den i *Naturens Verden* nyligt publicerede artikel om Danekræ-insekterne fra *Moleret*, som er skrevet af Nils Møller Andersen og Stig Andersen fra Zoologisk Museum. Særtryk af denne artikel forhandles på museerne. Der er også overvejelser om muligheden for at udgive et illustreret bogværk om Danekræ i anledning af 10-års jubilæet i år 2000.

Slutkommentar

Det må medgives, at sagsbehandlingen undertiden er trukket rigeligt langt ud. Især for fund indleveret i sommeren og efteråret 1995 har ventetiden været betydelig; men i 1996 behandlede et stort antal fund, hvor-

Officielle indleveringssteder for danekræ

- Botanisk Museum, København.
- Geologisk Museum, København.
- Zoologisk Museum, København.
- Jagt- og Skovbrugsmuseet, Kbh.
- Svendborg Zoologiske Museum.
- Nordsømusset, Hirtshals.
- Fur Museum, Fur.
- Naturhistorisk Museum, Århus.
- Fiskeri- og Søfartsmuseet, Esbjerg.
- Midtsønderjyllands Museum, Gram.

af ikke mindre end 53 erklæredes Danekræ – det højeste antal siden starten i 1990. Der vil blive taget fornyet kontakt med DAGU for at sikre en bedre forståelse samlere og museer imellem; men afslutningsvis må fremhæves, hvad der måske kan lyde overraskende, at der er samlere, som har udtrykt deres tilfredshed, selv efter endt sagsbehandling. ■